

Kaj vse je mislil sam Althusser, sicer ni tako jasno, toda gotovo je, da so njegovo opredelitev šole kot enega izmed ideoloških aparatov države razumeli kot poziv k destrukciji »buržoazne šole«. Pri tem so tisti, ki so tako dojemali Althusserjevo shematizacijo, spregledali avtorjev premik glede na klasično marksistično pojmovanje ideologije kot »lažne zavesti«. Že iz samega Althusserjevega besedila (ob vsej njegovi marksistični profiliranosti, ali pa prav spričo interpretativne reaktualizacije Marxa na teoretski ravni) je mogoče razbrati, da govori o ideologiji kot o nujni danosti, kot o nujnem vezivu družbe, kot o sklopu vrednot, predstav in verovanj, ki v zgodovinsko dani formi sploh omogočajo funkcioniranje družbe in ki seveda v teoretski osvetlitvi kaže tudi na sistem dominacije, eksploatacije itn., ali kot pravi Braco Rotar: »In kakorkoli se obrnemo, ne moremo mimo tega, da je izhodišče razpravljanja o ideologijah slej ko prej odkritje Karla Marxa, da med realnimi družbenimi razmerji in tem, kako ta razmerja vidimo, obstaja neka simbolizacijska struktura, zaradi katere ta razmerja vidimo drugačna, kakor v resnici so.«⁸

Althusserjeva označitev šole kot ideološkega aparata države pa hkrati tudi relativizira tisto poslanstvo, ki ga je šoli pripisovala klasična pedagogika. Zlasti kategorija vzgoje⁹ tako v luči te Althusserjeve definicije kot tudi v praksi »zrelih kapitalističnih formacij«, benjaminovsko rečeno, izgubi svojo *auro*. Vse zvenече in danes že vse bolj votlo doneče humanistične kategorije »vzgoje človeka v človeka«, »aspiracije k višjim vrednotam« ipd. se prikažejo v svoji datiranosti kot usklajene z danimi dejavnimi ideološkimi kategorijami in mehanizmi. Procesi, ki so se na tem področju zgodili v postindustrijski družbi, opozarjajo, da v kulturi te družbe, ki jo označujejo nazorska pluralnost in prehodnost vrednot malodane v skladu z menjavami estetskih slogov z odmevi v množični kulturi, kratko malo ni več podlage za kakršnokoli prakso vzgoje na »trdnih konceptualnih temeljih«. Vse to se lepo kaže tudi v številnih dokumentih Sveta Evrope, ki usmerjajo prilagajanje vzgojnih principov demokraciji raznolike združene Evrope. Opozarjajo na zbir idej tolerance, nenasilnega reševanja konfliktov, kooperativnosti, spoštovanja kultur drugih narodov in dojemanja legitimnosti razlik. Vzgoja se potemtakem transformira v spremenljivo pragmatično aktivnost, ki bolj kot na moralnih »pridigah«, temelji na sugeriranju določenih argumentacijskih postopkov in bolj kot na vcepljanju določenih vzorcev obnašanja na »treningu« sožitja.

⁸ Drago Braco Rotar, *Odbiranje iz preteklosti*, Koper 2007, 25.

⁹ Tu bi morali sicer razpravljati tudi o specifičnem pomenu samega termina vzgoja v slovenščini in o njegovi (ne)prevedljivosti v druge jezike. To bomo opravili v 4. poglavju te knjige in se za zdaj zadovoljimo z opombo, da je vsebina pojma vzgoje vsekakor prisotna tudi v drugih jezikih, čeprav se v izobraževanju ne pojavlja vedno v tako izločeni obliki kot se pri nas.